

भाववाद (अध्यात्मवाद)	भौतिकवाद
<ul style="list-style-type: none"> ● चेतना प्राथमिक हो । ● चेतनाको उपज पदार्थ हो । ● भौतिक संसार आत्मिक संसारमाथी निर्भर छ । ● आत्मा, चेतना वा विचार लाई पदार्थबाट छुट्याउन सकिन्छ, अर्थात चेतनाको स्वतन्त्र संसार हुन्छ । ● संसारलाई बुझ्न सकिँदैन अर्थात संसार अवोधगम्य छ । ● प्रत्येक वस्तु मानिसको प्रकृत्याको उपज हो । ● यसले संसारलाई 'परम सत्य विचार', 'विश्व आत्मा', 'चेतना' को मुर्त रूप मान्दछ । ● इश्वर एक सर्वशक्तिमान, निराकार, अविनाशी र सर्वव्यापी शक्ति हो । ● मानव समुदाय इश्वरको सिर्जना हो । ● जीवको पूर्वजन्म र पुर्नजन्म भैरहन्छ । ● ज्ञान इश्वरबाट प्राप्त हुन्छ । 	<ul style="list-style-type: none"> ● पदार्थ प्राथमिक हो । ● चेतना पदार्थको उपज हो । ● आत्मिक संसार भौतिक संसारमाथी निर्भर छ । ● आत्मा चेतना वा विचारलाई पदार्थबाट छुट्याउन सकिँदैन । अर्थात चेतनाको पदार्थभन्दा भिन्न कुनै स्वतन्त्र संसार हुँदैन । ● संसारलाई बुझ्न सकिन्छ, अर्थात संसार बोधगम्य छ । ● प्रत्येक वस्तु भौतिक प्रकृत्याको उपज हो । ● यसले संसारलाई आफ्नो स्वभाव वाट नै चेतना भन्दा स्वतन्त्र र भौतिक मान्दछ । ● इश्वर एक काल्पनिक शक्ति हो । यथार्थमा त्यस्तो कुनै शक्ति हुँदैन । ● मानव समुदाय वस्तुगत जगतको विकासको परिणाम हो । ● जीवको पूर्वजन्म र पुर्नजन्म केहि हुँदैन । ● ज्ञान व्यवहारबाट प्राप्त हुन्छ ।